

I foranstaaende er nu omhandlet de Hovedregler, hvorefter de til *Fæstegodset* hørende *Gaarde og Huse* ere blevne bortarvefæstede gennem Tiderne. Til *Fæstegodset* hørte imidlertid ogsaa *Møllerne*. Af disse fik paa Frederiksborg Distrikt i alt 9 Arvefæste, hvoriblandt den ovennævnte Græse Mølle i 1840; paa Kronborg Distrikt bortarvefæstedes i alt 4 Møller. Vilkaarene for Arvefæstet vare her nogenlunde de samme som for Gaardene⁶⁹⁾, da der i Reglen hørte et Gaardbrug til Møllen; dog betingedes der gerne her en *særlig Købesum* for Arvefæstet. Men *Fæstegodset* var paa den anden Side ikke i ældre Tider identisk med alt *Bøndergodset*, jfr. ovenfor. Til dette hørte ogsaa forskellige Jorder, fornemmelig smaa Jordstykker til *Huse i Byerne*, hvilke ikke vare Genstand for egentlig Fæste. Husbeboerne svarede derimod i Reglen kun en aarlig „Grundafgift“ til Byens Gaardmænd, der ansaas for Ejere af Jorderne, medens Husmændene paa den anden Side hyppigst erkendtes at være Ejere af selve Husbygningerne⁷⁰⁾. Der forelaa saaledes en Art uopsigeligt Lejeforhold med Hensyn til disse Jorder. Og medens disse særlige Forhold oprindeligt vare Jordebogsvæsenet uvedkommende, ere de i senere Tider blevne underlagte Forvaltningen af Jordebogskasserne og have saaledes medført særegne Indtægter for disse.

I *Asminderød og Vexø* forelaa i sin Tid saadanne særlige Forhold. — I *Asminderød By* fandtes fra gammel Tid i alt 56 *Huse med Haver*. Husbygningerne ejedes af Beboerne, men Husjorden tilhørte Byens Gaardmænd og var indbefattet under disses matrikulerede Gaardsjorder. Gaardmændene maatte derfor svare Skatterne af Husjorden, og den aarlige Grundafgift, de oppebar af hvert Hus, ækvivalerede saaledes baade Afsavnet og Skattesvarelsen af Husjorderne. Da nu Gaardene ved Kommissionens Foranstaltning bleve udskiftede og bortarvefæstede, i alt 6 i Tallet, holdtes de 56 Huse udenfor Udskiftningen, medens der paa den anden Side ikke blev udlagt nogen ny Huslod blandt Gaardene. Samtidig blev det tilsikret de 56 Husmænd, at de skulde faa „Ejendom“ paa deres Huse med Haver, og det uden at de skulde svare nogen anden eller højere Afgift til Gaardmændene end den tidligere⁷¹⁾. I Overensstemmelse hermed blev der da i Arvefæsteskrøderne paa de 6 Gaarde optaget følgende Klausul: „Da der indenfor denne Gaards Grændser ikke er afsat nogen Huslod, saa tilkommer Gaardens Ejer ikke i saa Henseende nogen Godtgørelse, men da der paa Asminderød Byes Bønders Jorder staa 56 Huse med Haver, hvis Beboere skal meddeles Ejendom uden at svare mere til Bønderne end det, de nu svare, saa tilkommer denne Gaards Ejer en Sjettedel af den af disse 56 Huse nu gaaende Afgift.“ Afgiften udgjorde i alt 37 Rdlr. 70 β, og Husmændene vedbleve saaledes at svare dette Beløb; men det var dog kun ganske enkelte af dem, der erholdt Skøder fra Gaardmændene. Forholdet blev for alle de øvrige Vedkommende ganske uforandret lige indtil Aaret 1824. Rentekammeret lod da oprette en Overenskomst med Gaardejerne, hvorefter disse fraskreve sig enhver Ret til Husene og Oppebørselen af Grundafgiften, imod at Jordebogskassen overtog Optrædelsen af denne og fremtidig udbetalte Gaardejerne en *Godtgørelse*, svarende til Grundafgiften, altsaa 37 Rdlr. 70 β. Rentekammerets Hensigt hermed var at inddrage i ethvert Fald alle de Huse, der ikke havde faaet Skøde fra Gaardmændene, ved Besidderskifte under det almindelige Fæstegods, saaledes at der baade skulde tages Fæste og udredes de ved Resolutionen af 1813 fastsatte Jordebogsafigifter⁷²⁾. Nogle Husmænd viste sig ogsaa villige til at tage Fæste, medens en enkelt tog Arvefæste⁷³⁾. Men de andre (og fleste) gjorde Modstand imod de nye Planer, idet de henholdt sig til deres formentlige Ret ifølge den ovennævnte Klausul i Gaardskrøderne, og Sagen blev imedens stillet i Bero i Rentekammeret. Først i 1844 tog man i Anledning af Revisionen af en ny Jordebog⁷⁴⁾ Spørgsmaalet op paa ny og Rentekammeret lod da udgaa en Opfordring til Husmændene om at tage Fæste. Denne Opfordring blev dog — naturligvis — ikke efterkommet, og Planens

⁶⁹⁾ Fremgaar af Jordebogen.

⁷⁰⁾ Altsaa ligesom ved egentligt Fæste, jfr. ovenfor.

⁷¹⁾ Se Pakkesag i Finansministeriets Kontor for Statsaktiverne J. Nr. D. 66/1900.

⁷²⁾ Se Rentekammerskrivelse af 28. Maj 1825 i 1ste sjællandske Kontors Kopibog for 1825.

⁷³⁾ Se Pakkesag i Finansministeriets Kontor for Statsaktiverne J. Nr. D. 66/1900.

⁷⁴⁾ Ved denne Lejlighed viste det sig, at Overenskomsten af 1824 i Virkeligheden kun havde omfattet 29 Huse, idet 12 af det oprindelige Antal Huse vare opførte paa Præstegaardenes Jord og saaledes Jordebogen uvedkommende, 7 Huse havde faaet Skøde fra Gaardmændene, medens 8 andre Huse i den tidligere Jordebog vare henførte under Fredensborg By og blevne behandlet efter Resolution 18. Maj 1813: